

ПОГЛЯД НА ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФІЇ ОЧИМА ПЕСИМІСТА

Фортифікаційне мистецтво епохи Середньовіччя базувалося на тому, що укріплення повинні складатися щонайменше з трьох кіл захисних стін та башт. Це давало можливість витримувати і довгу облогу, й обезсилювати війська ворога, й перемагати врешті-решт. Порівняння умов викладання філософії в наших ВУЗах з давніми фортецями виникає в силу того, що вітчизняна система викладання все частіше програє свої битви, а її простір стискається, як шагренева шкіра.

Коло перше. Звичною манерою викладання філософії в нашій країні (особливо в так званих провінційних навчальних закладах), як це не парадоксально на перший погляд, є марксистсько-ленінська традиція при деяких зовнішніх ознаках жорсткої боротьби з догматизмом марксизму-ленінізму. З одного боку, здолання ортодоксальності чи відхід від неї відкрили можливість вільного викладання філософії. Проте, з іншого боку, ця можливість свободи виступила насамперед як безмежна сваволя безлічі більш-менш випадкових думок про те, що таке філософія, який її предмет, метод і т.д. Більше того, ця сваволя перетворилася в догматизм.

Проблема полягає в тому, що в теоретичному відношенні плюралізм думок щодо філософії та її проблематики анітрохи не краще їхньої догматичної одноманітності (по суті, такий плюралізм є не що інше, як догматизм, тобто віра в думку, тільки не в якусь одну, а в безліч думок), а в педагогічному відношенні набагато гірше її, тому що із плюралістичної точки зору сама філософія неминуче починає здаватися тим, що ще Платон, полемізуючи із софістами, іронічно назвав філодоксією, тобто любов'ю не до мудрості й істини, але винятково до чиїхось позицій, бажань, авторитетів тощо. Однак ковзання по поверхні дає поверховий результат і намагання "взагалі скинути окупи науки й перетворити працю в гру, вірогідність – у гадку" (І. Кант).

Викладання філософії в її плюралістичній інтерпретації відверто виступає суб'єктивним царством думок філософів і викладачів філософії – чимсь випадковим, позбавленим єдності й внутрішньої необхідності, без розкриття яких немає й не може бути ні дійсної свободи викладання філософії, ні серйозного інтересу до її змісту з боку студентів. А згодом і суспільства.

Отже, цю захисну стіну ми зруйнували власноруч.

Відповідно, питання про те, що повинно входити до курсу "Філософія", чому приділяти більше уваги (наприклад, історії філософської думки чи проблемному колу онтології) не тільки не стало предметом обговорення, але й не може стати чимось актуальним доти, поки така ситуація буде зручною як для викладачів, так і соціуму.

Утворилось замкнене коло. Суспільство не допомагає науці, філософія перестала бути гедзем народу. І всі слова про невизначеність суспільно-

політичного стану, "перехідність" моменту, розробку законів про вищу освіту чи філософію освіти – погляд порожнечі.

Коло друге. За останні два десятиліття не виникло бодай натяку на методологічну упорядкованість філософії. Спостерігається лише хаос думок і підходів при спорадичній моді на певного філософа (як правило західного) чи філософську систему (наприклад, постмодерн чи феноменологію, а трохи раніше – синергетику) в області викладання філософії. Відсутність чітко позначених методологічних шкіл призводить до того, що студент навіть не знає, до яких власне з філософських шкіл або напрямів він прилучається, не говорячи вже про відсутність у нього вибору. Студент діє за простим принципом: прочитав ксерокопію підручника чи роздруківку з Інтернету – отримав певну кількість балів на семінарі, запам'ятав нашвидкоруч, склав іспит і тут же забув навіть ті екзаменаційні питання, на які відповідав. Відповідно головна мета викладання філософії – навчити мислити правильно – залишається недосяжною. Риторичне запитання – а кому потрібна така філософія?

Отже, зворотний зв'язок між студентами і викладачем відсутній. І ніякий Болонський процес, зміни в підрахунках балів, або відсотків успішності вже нічого не змінять. Ця стіна також подолана.

Коло третє. Існує чимало філософських журналів, але відсутні видання, де б висвітлювались питання викладання філософії у вищій школі. Методика викладання настільки відрізняється від дослідження власне філософських проблем, що вимагає спеціального обговорення. Традиція ж такого обговорення, і це – прикрий факт, у нас відсутня. У той же час таке обговорення було б поза сумнівом не тільки цікаво всякому викладачеві, що небайдуже ставиться до своєї професійної діяльності, але і є по суті тією останньою стіною, зібравшись із силами за якою філософія зможе розпочати контрнаступ.

В.О. Вахній
ЧДТУ

УКРАЇНІ ПОТРІБНА НАЦІОНАЛЬНА ЕЛІТА

Сучасне становище в Україні поставило перед нами питання: як так сталося, що антиукраїнськи налаштована група (власне, переважно кримінального спрямування чужинці), захопила владу в країні і нахабно збиткується з українців, не зазнаючи практично ніякого спротиву з боку останніх. Складне питання, на яке не просто відповісти. Та все ж можна відзначити найважливіший фактор. Це те, що з гіркотою доводиться визначити: український етнос на сьогодні не є справді нацією.

В справі формування нації завжди важливу роль відігравала провідна верства народу, його еліта. І по сьогодні не маємо належно виробленого тлумачення цього поняття. Понад те, стикаємося зі значними спекуляціями